
LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGA BIROJS

**KAS TEV JĀZINA
PAR DZĪVI PANSIONĀTĀ?**

IKVIENAM IR TIESĪBAS DZĪVOT NEATKARĪGU UN PIEPILDĪTU DZĪVI.

PIEEJAMA INFORMĀCIJA IR NEATŅEMAMA TĀS SASTĀVDAĻA.

Šo informatīvo materiālu ir izstrādājis Tiesībsarga birojs, sadarbībā ar Vieglās Valodas aģentūru. Tā mērķis ir informēt ilgstošas sociālās aprūpes institūciju (pansionātu) iemītniekus par viņu tiesībām un pienākumiem.

Informācija šajā materiālā ir sagatavota Viegļajā valodā. Viegļā valoda nozīmē pieejamu un viegli uztveramu informāciju tiem, kam ir grūtības gan rakstiskās, gan mutiskās informācijas uztverē. Tā domāta cilvēkiem, kas cieš no autisma, disleksijas, cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem, nedzirdīgiem un vājredzīgiem cilvēkiem, cilvēkiem no ieslodzījuma vietām, imigrantiem un cilvēkiem, kam latviešu valoda nav dzimtā valoda. Viegļā valoda ir domāta, lai ikvienam mūsu valstī būtu iespēja lasīt un saprast lasīto.

2000. gada 18. jūlijā Latvijā tika dibināta Vieglās valodas aģentūra. Aģentūras pamata mērķis ir pilnveidot un uzlabot dažādu sociālo grupu iekļaušanos un līdzdarbību sabiedrības procesos, balstoties uz cilvēktiesību un vienlīdzības principiem demokrātiskā sabiedrībā.

CIENĪJAMĀIS PANSIONĀTA IEMĪTNIĒK!

- Tu dzīvo pansionātā. Tātad tu esi pansionāta iemītnieks.
- Katram pansionāta iemītniekam, arī Tev, ir savas tiesības un pienākumi.
- Mēs vēlamies, lai Tu tās labāk zini.
- Mēs vēlamies, lai Tu zini, kā aizstāvēt savas tiesības.

1. KAS IR PANSIONĀTS?

Pansionātos dzīvo veci ļaudis, dzīvo I un II grupas invalīdi.

Var teikt, ka pansionāts ir šo cilvēku mājas.

Likumos un oficiālos dokumentos pansionātus sauc par sociālās aprūpes un rehabilitācijas centriem, arī par sociālajām institūcijām.

2. KO NODROŠINA PANSIONĀTS?

Pansionāts nodrošina:

PASTĀVĪGU DZĪVESVIETU

Tas nozīmē, ka pansionātā ir Tava mājvieta.

DIENNAKTS APRŪPI

Tas nozīmē, ka pansionāta darbinieki Tev palīdz apģērbties, nomazgāties, paēst, ja Tu to nevari izdarīt pats.

SOCIĀLO REHABILITĀCIJU

Tas nozīmē, ka Tu ej uz nodarbībām,
mācies, varbūt ej pie psihologa,
lai pats varētu atjaunot savas ikdienas spējas
vai tās uzlabot.

Tas ir svarīgi tāpēc,
lai Tu varētu labāk sadzīvot ar citiem cilvēkiem.
Lai vari piedalīties dažādos pasākumos,
kas notiek pansionātā vai ārpus tā.

INDIVIDUĀLU PIEEJU

Individuālā pieeja nozīmē, ka ar katru cilvēku strādā
atsevišķi.

Katra cilvēka, arī Tavas, vajadzības un intereses ir
svarīgas.

Dažiem iemītniekiem patīk lasīt grāmatas.

Citiem patīk ilgas pastaigas svaigā gaisā.

Pansionāta darbiniekiem jāzina,

kādas ir Tavas intereses un vajadzības.

Pansionāta darbiniekiem ir jāsaprot, ko Tu spēj darīt.

Dažiem cilvēkiem pēc slimības vai traumas,
piemēram, ir grūti staigāt.

Dažiem ir grūti ilgstoši strādāt, aprūpēt sevi
un sarunāties ar citiem cilvēkiem.

Ja pansionāta darbinieki novērtē Tavas spējas
darboties, viņi zina, kā Tev palīdzēt.

Tā arī ir individuālā pieeja.

INFORMĀCIJU

Pansionāta darbiniekiem Tevi ir jāinformē par to, kā strādā pansionāts.

To var darīt dažādi – pārrunājot, rīkojot sapulces, pieliekot informāciju pie dēļa.

Pansionāta darba kārtību sauc par Iekšējās kārtības noteikumiem.

Katru iemītnieku iepazīstina ar tiem.

Pansionāta administrācijai ir informācija par katru iemītnieku.

Likumi nosaka, ka to nevar rādīt un stāstīt citiem cilvēkiem.

Pansionāta direktors un darbinieki atbild,
lai tā nenotiktu.

PANSIONĀTAM SAVIEM IEMĪTNIEKIEM JĀNODROŠINA DROŠA UN SAKOPTA VIDE

Ko tas nozīmē?

- Pansionāti atrodas dažādās vietās – daži ir pilsētās, citi ir laukos.

Pansionāta darbinieki un iemītnieki rūpējas, lai pansionāta apkārtnē ir skaista un sakopta.

- Dažiem cilvēkiem ir ratiņkrēsli un viņi paši nevar paiet.

Pansionāta telpas jāsakārto tā, lai pa tām var pārvietoties visi iemītnieki.

Pansionātā jābūt liftam, speciālām margām.

- Iemītnieku istabām jābūt ērtām un tīrām.

Mazās istabās nedrīkst dzīvot daudzi cilvēki!

Dažādi dokumenti, kurus sauc par normatīvajiem aktiem, nosaka, kādam jābūt Tavas istabas lielumam un iekārtojumam.

-
- Pansionātā jābūt vannas istabai un tualetei.
Tām jābūt pēc iespējas tuvāk Tavai istabai.
Tev jābūt iespējai ērti nomazgāties un lietot tualeti.
  - Pansionātā iemītniekiem jājūtas droši.
Viņiem ir jābūt pasargātiem no ugunsgrēkiem.
Ja iemītnieki veic kādus darbus pensionātā,
pansionāta vadībai jāgādā, lai darbs ir drošs.

PANSIONĀTA DARBINIEKIEM JĀRŪPĒJAS PAR TAVU VESELĪBU

Tas nozīmē, ka:

- Tev jāsniedz pirmo un neatliekamo medicīnisko palīdzību jebkurā diennakts laikā;
- jānodrošina iespēja apmeklēt ģimenes ārstu;
- ja esi slims, Tevi jāaprūpē un jānodod nepieciešamās zāles;
- ja Tev ir grūti pārvietoties, Tev nodrošina tehniskos palīglīdzekļus.

Tehniskie palīglīdzekļi ir, piemēram, ratiņkrēsls, tualetes/dušas krēsls vai spieķis.

KATRĀ PANSIONĀTĀ IR JĀAIZSARGĀ IEMĪTNIEKU PRIVĀTO DZĪVI

Tava personīgā dzīve ir neaizskarama, tā attiecas tikai uz Tevi.

Citi cilvēki Tevi nedrīkst apvainot vai aizskart ar vārdiem.

To nedrīkst arī pansionāta darbinieki.

Citi cilvēki nedrīkst lasīt Tavas vēstules vai aiztikt
Tavas mantas.

Arī pansionāta darbinieki nedrīkst lasīt Tavas vēstules.
Viņi to var darīt tikai pēc Tava lūguma.

Pansionātā jābūt vietai,
kur Tu vari satikties ar draugiem,
ģimenes locekļiem un radniekiem.

PANSIONĀTS NODROŠINA TAVAS IKDIENAS AKTIVITĀTES

Katram pensionāta iemītniekam interesanti jāpavada brīvais laiks.

Pansionātā jābūt telpām atpūtai un nodarbībām.

Pansionāta teritorijai ir jābūt piemērotai atpūtai.

Pansionātam ir jānodrošina Tev iespējas apmeklēt kultūras un sporta nodarbības.

Tas nozīmē, ka Tu vari iesaistīties dažādos pasākumos un sabiedriskajās aktivitātēs ārpus pensionāta.

Pansionāta iemītniekiem, ja viņi to var un vēlas, jāmaca un jādod iespēja rūpēties par sevi.

Jāmāca arī, kā sadzīvot ar citiem un veikt dažādus ikdienas darbus.

Svarīgi, lai Tu prastu un zinātu:

- kā izlietot personisko naudu;
- kā iepirkties;
- kā uzkopt dzīvojamās telpas un teritoriju;
- kā mazgāt un gludināt apģērbu,
- kā kopt apavus;
- kā gatavot ēdienu.

PANSIONĀTAM TEV JĀNODROŠINA APĢĒRBS

- Tas nozīmē, ka pensionāta iemītņiem ir gadalaikam atbilstošas drēbes un apavi.
- Tās ir atšķirīgas sievietēm un vīriešiem.
- Tev ir jāsaņem gultas piederumi un gultas veļa. Arī dvieļus un personīgās higiēnas priekšmetus nodrošina pensionāts.
- Pensionātā mazgā un tīra apģērbus visiem iemītņiem.
- Seko, lai pēc mazgāšanas Tev atdod Tavu apģērbu un veļu.
- Aizliegts Tavu veļu un apģērbu dot valkāt citam!

PANSIONĀTS RŪPĒJAS PAR IEMĪTNIEKU ĒDINĀŠANU

Pansionātam jānodrošina Tev ēdināšana ne mazāk kā trīs reizes dienā.

Ēdienam jābūt atbilstošam Tavam vecumam un veselības stāvoklim.

LASI UZMANĪGI!

Ir AIZLIEGTA atšķirīga attieksme no pensionāta darbiniekiem!

Tas nozīmē, ka pensionātā pakalpojumi jānodrošina visiem iemītniekiem.

Nav svarīgi, kāda ir Tava tautība, ādas krāsa vai reliģiskā piederība.

Arī Tavs veselības stāvoklis un politiskā pārliecība nedrīkst ietekmēt šos pakalpojumus.

Arī Tavs ģimenes stāvoklis vai kādi citi apstākļi tos nevar ietekmēt.

4. KĀDAS IR PANSIONĀTA TIESĪBAS?

Arī pensionātam ir tiesības.

Ja Tu esi pensionāta iemītnieks, tad Tev tās ir jāievēro. Pensionāta tiesības ir ierakstītas normatīvajos aktos un pensionāta iekšējās kārtības noteikumos.

Tajos var noteikt Tavu dienas un nakts režīmu.

Tas nozīmē, cikos Tev jāceļas un jāiet gulēt.

Noteikumos ieraksta, kā jāuzvedas pensionātā, ko drīkst un nedrīkst darīt pensionāta telpās.

Noteikumi var ierobežot Tavas tiesības brīvi pārvietoties.

Tas nozīmē, ka Tu nevari iet kad un kur vēlies.

Tas ir vajadzīgs Tavai drošībai.

LASI UZMANĪGI!

Tu nedrīksti iet kad un kur gribi, jo Tev ir nepieciešams darbinieku atbalsts.

Darbinieki nedrīkst atstāt Tevi bez uzraudzības!

Noteikumos var ierakstīt aizliegumu atstāt pansionāta teritoriju.

Dažreiz pansionāta iemītnieks grib darīt sev pāri – viņš ievaino sevi, var pat mēģināt izdarīt pašnāvību. Daži pansionāta iemītnieki uzbrūk citiem.

Tas nozīmē, ka šie iemītnieki apdraud savu un citu cilvēku veselību vai dzīvību.

To nedrīkst pieļaut!

Tāpēc šo cilvēku ievieto īpašā telpā, kur viņu uzrauga un aprūpē.

Viņš īpašajā telpā ir 24 stundas.

Šis laiks nedrīkst būt ilgāks.

PANSIONĀTAM IR TIESĪBAS IZSLĒGT TEVI NO PANSIONĀTA:

- ja Tu apdraudi citu personu veselību, dzīvību vai bieži pārkāp pansionāta noteikumus;
- ja Tev vairs nav jādzīvo pansionātā, jo Tu vari dzīvot patstāvīgi;
- arī Tu pats vari lūgt pārtraukt savu uzturēšanos pansionātā.

Lēmumu par iemītnieka izslēgšanu no pansionāta pieņem pansionāta vadītājs.

Ja Tu vairāk nevēlies dzīvot pansionātā, Tev jāraksta iesniegums pansionāta direktoram.

Direktors noskaidro, vai Tev būs kur dzīvot, ja aiziesi no pansionāta.

Viņš raksta vēstuli pašvaldībai.

Ja pašvaldība paziņo, ka var Tev iedot dzīvokli, ja Tu esi vesels, tikai tad direktors pieņem lēmumu, ka Tevi izraksta no pansionāta.

ATCERIES!

Lai Tevi izrakstītu no pansionāta, vajag direktora rakstisku lēmumu.

5. KĀDAS IR PANSIONĀTA IEMĪTNIEKU TIESĪBAS?

Katram pansionāta iemītņiekam ir tiesības :

- pašam pieņemt lēmumus un tos īstenot;
Atceries, ka to Tu vari darīt tā, lai neapgrūtinātu citus pansionāta iemītņiekus.
Tu nedrīksti apdraudēt viņu veselību vai dzīvību;

-
- saņemt individuālu pansionāta personāla pieeju sociālo pakalpojumu sniegšanā;
  - saņemt katru mēnesi noteiktu naudas summu personiskiem izdevumiem. Naudas summa nevar būt mazāka kā 15% no pensijas vai valsts sociālās apdrošināšanas pabalsta. Ar šo naudu Tu vari rīkoties pēc savas izvēles. Tu vari nopirkt, piemēram, saldumus, rotaļlietas vai kosmētiku.

LASI UZMANĪGI!

- Tev ir tiesības iesniegt sūdzības.
Tu vari iesniegt mutiskus vai rakstiskus priekšlikumus, kā uzlabot pansionāta darbu.
- Pansionāta pienākums ir izskatīt un izvērtēt iesniegtos priekšlikumus un sūdzības.

6. PANSIONĀTA IEMĪTNIĒKU LĪDZDARBĪBAS IESPĒJAS

Pansionāta vadītājs izveido padomi.

Pansionāta padome strādā, lai labāk tiktu ievērotas pansionāta iemītnieku tiesības.

Padomē ir pansionāta iemītnieki, viņu radnieki.

Tajā ir arī pansionāta darbinieki un vietējās pašvaldības pārstāvji.

Ko dara padome?

Padome saskaņo pansionāta iekšējās kārtības noteikumus.

Padome var iesniegt priekšlikumus, kā uzlabot pansionāta darbu.

Padome izskata strīdus un nesaskaņas starp pansionāta iemītniekiem un vadību jeb administrāciju.

Padome piedalās pansionāta sniegto pakalpojumu novērtēšanā.

LASI UZMANĪGI!

Padomes lēmumiem ir ieteikuma raksturs.

Tas nozīmē, ka tie jāņem vērā, taču nav nekavējoties jāizpilda.

7. KĀDI IR PANSIONĀTA IEMĪTNIEKU PIENĀKUMI?

Katram pensionāta iemītniekam ir pienākumi.

Arī Tev tādi ir.

Dzīvojot panisonātā tie ir jāpilda.

- Ar savu uzvedību Tu nedrīksti apdraudēt savu un apkārtējo cilvēku dzīvību, veselību un drošību.
- Tev ir jāievēro pensionāta iekšējās kārtības noteikumi.
- Tev ir jā rūpējas par savu veselību.

Ja tu pensionātā esi ievietots slimības dēļ, Tev pēc pensionāta darbinieku pieprasījuma jāārstējas un jāiziet medicīniskā izmeklēšana.

Citos gadījumos Tev ir tiesības atteikties no piedāvātās medicīniskās izmeklēšanas vai ārstēšanas. Tādā gadījumā Tev tas ir jāapliecina ar savu parakstu.

Var būt, ka Tu pats nevari pieņemt šādu lēmumu. Tad šīs tiesības un atbildība par pieņemto lēmumu ir iemītnieka ģimenes locekļiem.

Ja tādu nav, tad tuvākajiem radniekiem vai atbildīgajām personām (aizgādņiem).

Ārsta pienākums ir izskaidrot, kas notiks, ja Tu atteiksies no izmeklēšanas.

ATCERIES!

Atveseļošanas pasākumi var uzlabot Tavu veselību.

8. KĀ PANSIONĀTA IEMĪTNIEKS VAR AIZSTĀVĒT SAVAS TIESĪBAS?

KUR TU VARI IESNIEGT SŪDZĪBU PAR SLIKTIEM APSTĀKĻIEM PANSIONĀTĀ?

Ja Tevi neapmierina apstākļi pensionātā, tad Tu vari pateikt to pensionāta vadībai.

Arī tad, ja pensionātā neievēro kādas no Tavām tiesībām, vispirms par to ir jārunā ar pensionāta vadību.

Ja pensionāta vadība, Tavuprāt, Tev nepalīdz, Tu vari iesniegt sūdzību Sociālo pakalpojumu pārvaldē.

KUR TU VARI IESNIEGT SŪDZĪBU PAR SLIKTU ĒDINĀŠANU?

Ja pansionātā ir slikts ēdiens, ja to gatavo un pasniedz netīrās telpās, Tu vari uzrakstīt sūdzību.

Sūdzību jāiesniedz Pārtikas un veterinārajā dienestā.

Sūdzībā jāuzraksta, kurā pansionātā Tu dzīvo, jāuzraksta, kas tieši Tevi neapmierina.

KUR TU VARI IESNIEGT SŪDZĪBU PAR SLIKTU VESELĪBAS APRŪPI?

Ja Tev netiek sniegta medicīniskā palīdzība, netiek izrakstītas zāles, tad Tu vari:

- vērsties pie pansionāta vadības;
- vērsties ar sūdzību Sociālo pakalpojumu pārvaldē;
- vērsties ar sūdzību Veselības inspekcijā.

KUR TU VARI APSTRĪDĒT PANSIONĀTA DARBINIEKU VAI DIREKTORA PIENĒMTOS LĒMUMUS?

Sūdzību par lēmumu vai rīcību, kas ierobežo Tavas tiesības var iesniegt:

- ja lēmumu ir pieņēmis vai rīcību veicis pansionāta darbinieks, tad sūdzību iesniedz pansionāta direktoram;

-
- ja lēmumu ir pieņēmis vai rīcību veicis valsts pansionāta direktors, tad sūdzību iesniedz Sociālo pakalpojumu pārvaldē;
  - ja lēmumu ir pieņēmis vai rīcību veicis pašvaldības pansionāta direktors, tad sūdzību iesniedz savā pašvaldībā.

LASI UZMANĪGI!

Sūdzību var iesniegt viena mēneša laikā.

Pansionāta direktoram, Sociālo pakalpojumu pārvaldei un pašvaldībai jāizskata personas iesniegums un jāsniedz atbilde.

Pansionāta direktora, Sociālo pakalpojumu pārvaldes un pašvaldības lēmumu par sūdzību var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā viena mēneša laikā.

KAS IR TIESĪBSARGS?

Tiesībsargs ir ievēlēta amatpersona.

Tiesībsargs seko, lai valstī tiktu ievērotas ikviena cilvēktiesības un valsts vara tiktu īstenota tiesiski.

Tiesībsargam ir birojs.

Tajā strādā cilvēki, lai palīdzētu Tiesībsargam veikt viņa uzdevumus.

Viņi veic pārbaudes par iespējamiem cilvēktiesību pārkāpumiem.

Ja Tavas tiesības neievēro valsts vai pašvaldības iestāde, tad Tu vari vērsties pie Tiesībsarga.

Tiesībsarga birojā ir Informācijas centrs.

Tur Tu vari saņemt informāciju par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem.

LASI UZMANĪGI!

Ja, Tavuprāt, ir pārkāptas Tavas tiesības, Tu vari rakstīt iesniegumu Tiesībsargam.

Iesniegumā paskaidro tiesību pārkāpumu būtību un lūdz izvērtēt to.

Tiesībsargs pārbaudīs iesniegumā norādītos faktus.

Ja tiešām būs noticis pārkāpums, Tiesībsargs aicinās to novērst.

KONTAKTI

TIESĪBSARGA BIROJS

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010

Tālrunis: 67686768

SOCIĀLO PAKALPOJUMU PĀRVALDE

Kurbada iela 2, Rīga, LV – 1009

Tālrunis: 67114600

PĀRTIKAS UN VETERINĀRAIS DIENESTS

Peldu iela 30, Rīga, LV-1050

Tālrunis: 67095230

VESELĪBAS INSPEKCIJA

Ieriķu iela 3, Rīga, LV-1084

Tālrunis: 67819671

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA

Antonijas iela 6, Rīga, LV-1010

Tālrunis: 67077902

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪSARGA BIROJS

BAZNĪCAS IELA 25, RĪGA, LV-1010 • TĀLRUNIS: 67686768
E-PASTS: TIESIBSARGS@TIESIBSARGS.LV • WWW.TIESIBSARGS.LV